

Asia: VN/24963/2022

Rikosprosessin sujuvoittamista arvioineen työryhmän muistio

1. Esitutkintaprosessia koskevat kehittämissuositukset

Viranomaisharkinta rikosilmoituksen kirjaamisessa

-

Esitutkinnan aloittamista edeltävät toimenpiteet

-

Esitutkintatoimenpiteiden suhteuttaminen

-

Esitutkinnan muotomääräykset

-

Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Voimassa oleva esitutkintalain 3 luvun 9 § mahdollistaa varsin laajasti esitutkinnan lopettamisen ja esitutkinnan toimittamatta jättämisen. Tutkintaresurssien kohdistaminen vakaviin ja laajoihin rikoksiin on sinänsä järkevää. Mikäli tässä mennään liian pitkälle, voidaan antaa signaali, että tietyistä vähäisistä rikoksista ei käytännössä koskaan joudu rangaistusvastuuseen.

Esitutkinnan keskeyttäminen

-

Esitutkinnan rajoittaminen

-

Perusteluvollisuus, valtakunnalliset fraasimallit esitutkintaviranomaisten ratkaisuisissa

-

Oikeuksien ja velvollisuuksien ilmoittaminen kuultavalle

Kuultavan oikeuksien ja velvollisuuksien tiedottaminen etukäteen ennen kuulustelua on kannatettava ajatus. Kuulustelun alussa on kuitenkin tarpeellista kerrata asia ja varmistaa, onko kuultava ymmärtänyt oikeutensa ja velvollisuutensa ja onko hän ylipäätään lukenut niitä läpi.

Menettämisseuraamusten täytäntöönpanotehtävien jaon arviointi

-

2. Kevennettyjä rikosasioiden menettelyjä koskevat kehittämissuositukset

Sakkomenettelyn kokonaisuudistus ja muut sitä koskevat ehdotukset

Sakkomenettelyä on aihetta selkeyttää ja sujuvoittaa.

Suppea esitutkinta

Esitys suppean esitutkinnan sujuvoittamiseksi on kannatettava.

Epäillyn paikallapysymisvelvollisuus haasteen tiedoksiantoa varten, syyttäjähasteet ja pikaoikeudenkäynnit

-

Rikosasioiden nopeutettu käsittely (Ruotsin malli)

-

3. Rikosasioiden sovittelua koskevat kehittämissuositukset

Sovittelumahdollisuuden tunnistaminen, esitutkinnan toimittaminen ja asianosaisten suostumukset

Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa sovittelun lisäämistä. Tarkoituksenmukaisinta on, että asia ohjataan sovitteluun mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Rikosasioiden sovittelu tuomioistuimessa

-

4. Syyteneuvottelua koskevat kehittämissuositukset

Käyttö, soveltamisala ja ajoitus

-

Seuraamusharkinta ja rikosasiaan liittyvät vaatimukset sekä asianomistajan rooli ja suostumus menettelyyn

-

5. Hallinnollisia seuraamuksia koskevat kehittämissuositukset

Rangaistusluonteisten hallinnollisten seuraamusten tehokas hyödyntäminen ja uudet mahdollisuudet

-

6. Rikosprosessia tuomioistuimissa koskevat kehittämissuositukset

Automatisoitu muistutusjärjestelmä pääkäsitteilyjen peruuntumisen ehkäisemiseksi

Automatisoitu muistutusjärjestelmä esimerkiksi tekstiviestein on kannatettava ehdotus. Poissaolot oikeudesta johtuvat varsin usein unohduksista, erityisesti jos tiedoksianto on tapahtunut paljon ennen istutokäsittelyä. Muistutus on tarpeen myös niille asianosaisille, jotka ovat hukanneet kutsunsa.

Oikeudenkäynnin tiedoksiantosäätely - puhelintiedoksiannon käyttöalan laajentaminen haasteen tiedoksiannossa, sähköinen tiedoksiantomenettely

Puhelintiedoksiannon ja sähköisen tiedoksiantomenettelyn laajentaminen on kannatettava ehdotus. Niin kauan kuin kaikilla ei ole käytettävissä sähköpostia, mahdollisuus muihin tiedoksiantotapoihin on säilytettävä. Sähköisen tiedoksiannon osalta on keskeisen tärkeää, että järjestelmä on teknisesti luotettava ja että tiedoksiannon onnistuminen tai epäonnistuminen on todettavissa yksiselitteisesti.

Lykkäyssäännöstö ja noudon kiinnioloaika

Nykyinen enintään viiden vuorokauden mittainen kiinnioloaika on käytännössä osoittautunut lyhyeksi. Erityisiä vaikeuksia on ollut tilanteissa, joissa kiinniotto on tapahtunut perjantai-iltana tai viikonlopun aikana ja jutuissa, joissa on useampia asianosaisia, todistajia tai avustajia. Myös käräjäoikeuden henkilökunnan muut istunnot ja virkatehtävät vaikeuttavat istunnon järjestämistä viiden vuorokauden määräajassa. Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa noudon kiinnioloajan pidentämistä.

Poissaolokäsittelyjen soveltamisala

Vastaajan velvoittamisella saapumaan henkilökohtaisesti istutokäsittelyyn saattaa olla vastaajan myöhempää käytöstä ohjaava vaikutus. Ratkaisun lopputulos ja tuomion perusteet tulevat julistettaessa paikalla olevalle vastaajalle selvemmäksi kuin tilanteessa, jossa tuomio lähetetään postitse. Tästä huolimatta Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa poissaolokäsittelyjen soveltamisalan laajentamista. Nykyisin voi olla tilanne, että istunnosta pois jäänyt vastaaja määrätään oikeuteen tuotavaksi ja joutuu olemaan vapautensa menettäneenä useiden päivien ajan. Jos oikeuteen pakolla tuotu vastaaja ei halua tulla kuulluksi, oikeuteen tuomisella ei saavuteta mitään lisäarvoa. Yhden vuoden vankeusrangaistus poissa olevalle vastaajalle vaikuttaa järkevältä tasolta. Syyttäjän haastehakemuksessa esittämän rangaistusvaatimuksen tulee olla selkeästi ja tarkasti esitetty.

Kirjallisen menettelyn käyttöala, soveltaminen ja yhdenmukaisuus

Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa kirjallisen menettelyn käyttöalan laajentamista.

Perusteluvollisuus ja valtakunnalliset fraasimallit tuomioistuinten ratkaisuisissa

Tavanomaisten rikosasioiden ratkaisut julistetaan yleensä istunnossa. Julistamisen jälkeen on yleensä varsin hyvin ennakoitavissa, aikooko joku osapuoli valittaa tuomiosta hovioikeuteen vai ei. Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa säännöstä, että julistetun päätöksen ei tarvitse sisältää muuta kuin keskeisimmät ratkaisuperusteet ja lopputuloksen. Etelä-Savon käräjäoikeuden ehdotus teknisistä varoitustietojärjestelmistä, jotka ilmoittaisivat automaattisesti tuomiolauselmaan mahdollisesti sisältyvistä virheistä ja lainvastaisuuksista, on kannatettava.

7. Rikosasioiden valmistelua koskevat kehittämissuositukset

Preklusio ja siihen rinnastuvat keinot

Päijät-Hämeen kärjäoikeus suhtautuu kärjäoikeusvaiheen preklusioon varauksellisesti.

Todistelun ilmoittaminen sanktion ohella

-

Rikosasian vastaajan käsitys syytteen teonkuvauksesta ja todistelusta

-

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus

Oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuuden laajentamista on aihetta selvittää.

Pääkäsittelyn ulkopuolella ennakollisesti tapahtuva todistajan tai asianosaisen kuuleminen

Päijät-Hämeen kärjäoikeus kannattaa ennakollisesti tapahtuvaa todistajan tai asianosaisen kuulemistä. Tästä on erityistä hyötyä esimerkiksi tilanteissa, joissa henkilö on poistumassa maasta.

8. Kärjäoikeuksien kokoonpanoja koskevat kehittämissuositukset

Yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentaminen

Päijät-Hämeen kärjäoikeus kannattaa yhden tuomarin kokoonpanon päätösvallan laajentamista asioihin, joissa enimmäisrangaistus on kuusi vuotta vankeutta. Tuomioistuimilla tulisi olla riittävät henkilöresurssit, että jutun laadun tai laajuuden vaatiessa juttu voidaan istua kahden tai kolmen tuomarin kokoonpanossa.

Lautamiesjärjestelmän tarpeellisuus

Päijät-Hämeen kärjäoikeus kannattaa lautamiesjärjestelmästä luopumista. Järjestelmälle on nykyisin vaikea löytää perusteita. Asioita käsitellään nykyisin niin harvoin lautamieskokoonpanossa, että lautamiehille ei pääse syntymään rutiinia ja kokemusta asioiden käsittelystä. Lautamiesten sijaan on aihetta huolehtia siitä, että kärjäoikeudella on resurssit käyttää tarvittaessa useamman tuomarin kokoonpanoja.

9. Kehittämissuositukset korkeimman oikeuden ennakkoratkaisuja koskevista menettelyistä

Ennakkopäätöskysymysmenettely

-

Ns. hyppyvalituslupamenettely

-

10. Digitalisaatiota ja sähköisiä menetelmiä koskevat kehittämissuositukset

Syyttäjälle ja esitutkintaviranomaiselle yhteinen sähköinen työskentelyalusta

Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa työryhmän ehdotusta. Rikosprosessin tulisi kulkea samaa alustaa käyttäen poliisista syyttäjälle ja syyttäjältä tuomioistuimelle.

Sähköinen asiointi esitutkinnassa: sähköinen vahvistus rikosilmoituksesta asianomistajalle, esitutkintapäätös asianosaisille myös sähköisesti ja asianosaisen kuuleminen esitutkinnassa sähköisesti

-

Kuulustelun tallentaminen ja äänitallenteiden käytön lisääminen

Päijät-Hämeen käräjäoikeus kannattaa tallenteiden käytön lisäämistä. Tämän lisäksi tulee tehdä kirjallinen versio.

Rikosprosessiketjun viranomaisten järjestelmien tarkastelu ja kehittäminen

-

11. Ehdotusten vaikutukset

Lausunnonantajien mahdolliset huomiot ehdotusten taloudellisista tai muista huomioon otettavista vaikutuksista organisaation toimintaan

-

12. Muut huomiot

Muita huomioita työryhmän ehdotuksista

-

Kolu Juha
Päijät-Hämeen käräjäoikeus